

พุทธจริยธรรมกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ*

BUDDHIST ETHICS AND POLICY IMPLEMENTATION

นิชนันท์ บุญโช, อรอนงค์ แจ้พงษ์พันธ์, พระมหาบรรพต กิตติปัญญา (กันหา)

Nichanun Boonkho, Onanong Changpongpan, Phramaha Banpot Kittipananno (Ganha)

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: nichanunboonkho@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ “พุทธจริยธรรมกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ” การนำนโยบายลงไปสู่การปฏิบัติหรือการถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ เป็นการนำสิ่งที่ได้กำหนดไว้ในการทำงานของภาครัฐไปปฏิบัติให้เกิดมรรคผลกับประชาชน และในปัจจุบันรัฐบาลกำหนดนโยบายให้เป็นรัฐบาลดิจิทัล ดังนั้นจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนจากภายใน ทั้งจากกรอบกฎหมายและกรอบนโยบายที่ทำให้หน่วยงานภาครัฐต้องยกระดับคุณภาพการให้บริการไปสู่รัฐบาลดิจิทัลแล้ว แรงกดดันและความท้าทายจากภายนอกยังเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ต้องเร่งการพัฒนาให้เร็วขึ้น และทุกขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาค ทุกหน่วยงานตั้งแต่ระดับรัฐมนตรี กระทรวง กรม จนถึงประชาชน ต้องมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติให้เห็นผล และต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต อันประกอบด้วย กายสุจริต ความประพฤติชอบด้วยกาย วาจาสุจริต ความประพฤติชอบด้วยวาจา และ มโนสุจริต ความประพฤติชอบด้วยใจ ต้องปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ทำงานอย่างมีศักดิ์ศรี ไม่เห็นแก่ประโยชน์อันมิชอบหรืออันมิควรได้หรือแสวงผลประโยชน์ส่วนตนจากการปฏิบัติหน้าที่ โดยอาจใช้อิทธิพล อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเพื่อให้เกิดประโยชน์ส่วนตนและส่งผลเสียต่อหน่วยงานซึ่งเรียกว่า ผลประโยชน์ทับซ้อน เพื่อเป็นการรักษาผลประโยชน์ของทางราชการ ต้องรักษาผลประโยชน์ของทางการในการบริหาร และการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินอย่างมีประสิทธิภาพและอย่างประหยัด การรักษาทรัพย์สินของทางราชการให้อยู่ในสภาพที่ดีและให้เกิดประโยชน์สูงสุด รักษาความถูกต้องความชอบธรรม ต้องยึดหลักความถูกต้อง ชอบธรรมตามหลักธรรมาภิบาล ในการปฏิบัติตนและการปฏิบัติหน้าที่ที่พึงปวง

คำสำคัญ: พุทธจริยธรรม; การนำนโยบายไปปฏิบัติ

Abstract

This article is a study about “Buddhist ethics and policy implementation”. Implementing a policy or transferring a policy to practice is the implementation of what has been determined in the work of the government sector to create results for the people. At present, the government has set a policy to be a digital government. Therefore, there must be changes from within, both from the legal framework and the policy framework, that will require government agencies to upgrade the quality of services to a digital government. External pressures and challenges are also important factors that must be accelerated to develop faster. In every step related to policy implementation, both at the macro and micro levels, every agency from the ministerial, ministry, and department level to the people must

*Received August 23, 2024; Revised September 15, 2024; Accepted September 27, 2024

have the intention to practice seeing results. It must have honesty, consisting of physical honesty, good conduct with the body, verbal honesty, good conduct with speech, and mental honesty, good conduct with the mind. Must act as a person who works with dignity, not seeking improper or undue benefits or seeking personal benefits from performing duties by using influence, power, duties and responsibilities to create personal benefits and have adverse effects on the agency, which is called a conflict of interest. To protect the government's interests, the government's interests must be protected in the administration and spending of the national budget efficiently and economically. Maintain government assets in good condition and provide maximum benefit. To maintain righteousness and legitimacy, we must adhere to the principles of righteousness and legitimacy according to the principles of good governance in our conduct and the performance of all our duties.

Keyword: Buddhist Ethics; Policy Implementation

บทนำ

การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation) นั้นเป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการนโยบายสาธารณะ โดยความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง การตัดสินใจนำนโยบายที่ได้กำหนดไว้ไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้เหตุผลสำคัญที่ทำให้การศึกษาเรื่องการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติถูกละเลยมาเป็นเวลานาน มาจากฐานคติที่ว่าขั้นตอนการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัตินั้นเป็นเรื่องธรรมดา ไม่มีเนื้อหาสาระ และไม่มีคุณค่าควรแก่การสนใจของนักวิชาการมากนัก เพราะเป็นการขยายผลของขั้นตอนการกำหนดนโยบายเท่านั้น แต่โดยความเป็นจริงแล้ว ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติมีความสัมพันธ์กับสาเหตุและเงื่อนไขต่างๆ มากมาย อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับวิธีการศึกษาและการวิเคราะห์กระบวนการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัตินั้น ยังไม่มีมาตรฐานที่ชัดเจนและมีความซับซ้อน อันทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการศึกษา (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2554)

การทำความเข้าใจสภาพการณ์หรือปัญหาของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติของประเทศไทย โดยวิเคราะห์ผ่านอุปสรรค 5 ประการสำคัญ ดังนี้ 1. ปัญหาทางด้านสมรรถภาพขององค์กร ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ย่อมขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติว่ามีความพร้อมและมีความเหมาะสมหรือไม่ 2. ปัญหาทางการควบคุม ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับ การกำกับดูแล การควบคุม รวมทั้งการประเมินผลของนโยบายด้วย 3. ปัญหาทางด้านความร่วมมือและการต่อต้าน การเปลี่ยนแปลง อาจกล่าวได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในการให้ความร่วมมือและการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงนั้น สาเหตุสำคัญที่เป็นปัญหาตกทอดมาจนถึงปัจจุบันคือการขาดความร่วมมือจากประชาชน 4. ปัญหาทางด้านอำนาจและความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง 5. ปัญหาทางการสนับสนุนและความผูกพันขององค์กรหรือบุคคลสำคัญ เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมอุปถัมภ์ จึงมีหลายกลุ่มหลายฝ่าย ที่เข้ามาเกี่ยวข้องจนมากเกินไป เป็นต้น (ธีรพัฒน์ อังศุขवाल, 2567)

ดังนั้นทุกขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ ทั้งในระดับมหภาค (Macro Implementation) และระดับจุลภาค (Micro Implementation) ทุกหน่วยงานตั้งแต่ระดับรัฐมนตรีกระทรวง กรม จนถึงประชาชน ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต อันประกอบด้วย กายสุจริต ความประพฤติชอบด้วยกาย วาจาสุจริต ความประพฤติชอบด้วยวาจา และมโนสุจริต ความประพฤติชอบด้วยใจ (อง.ตึก. (ไทย) 20/2/140-141.) จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ผู้เขียนสนใจค้นคว้าเกี่ยวกับ “พุทธจริยธรรมกับการนำ

นโยบายไปปฏิบัติ” ซึ่งจะเป็นการนำเสนอข้อมูลให้เห็นถึงหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีความเกี่ยวข้องกัน
อย่างไรกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาวิจัยและเป็นแนวทางในการนำ
หลักธรรมไปประยุกต์หรือไปบูรณาการในการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าแก่สังคมไทยต่อไป

พุทธจริยธรรม

ลักษณะพุทธจริยธรรม

ลักษณะขอบเขตและเนื้อหาของพุทธจริยธรรมนั้นแบ่งได้ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นอภิปรัชญาที่
กล่าวถึงความจริงของจักรวาล ของโลกและสรรพสิ่ง และมนุษย์ อาจกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนา
ประเภทจิตนิยม (Idealism) ในแง่ที่ว่า มนุษย์มีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วนคือ กาย กับจิต และถือว่าจิตเป็น
เรื่องสำคัญดังพุทธพจน์ที่แสดงไว้หลายแห่งเป็นต้นว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐที่สุด
สำเร็จแล้วแต่ใจ ถ้าบุคคลมีใจ อันโทษประทุษร้ายแล้ว กล่าวอยู่ก็ตาม ทำอยู่ก็ตาม ทุกข์ย่อมไปตามบุคคลนั้น
เพราะทุจริต 3 อย่างนั้น เหมือนล้อหมุนไปตามรอยเท้าโคผู้ลากเกวียนไปอยู่ ฉะนั้น” ส่วนที่ 2 คือเป็นจริย
ศาสตร์ที่สอนให้มนุษย์เข้าใจถึงความหมายของชีวิต พระพุทธศาสนานั้นเป็นศาสนาแห่งเหตุผล และเป็นศาสนา
ที่แสดงถึงหลักความจริงในชีวิต ไม่ใช่ศาสนาที่สอนให้บุคคลหลงใหล เชื่อในสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ พระพุทธศาสนา
สอนให้เชื่อตามหลักเหตุผลที่ใคร่ครวญด้วยสติปัญญาแล้ว จะเห็นได้จากหลักปฏิบัติในเรื่องความเชื่อที่
พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในกาลามสูตร มี 10 ประการ” (ช.ธ. (ไทย) 25/11/11.)

นอกจากนั้น เนื้อหาของพุทธจริยธรรมยังสามารถแบ่งได้อีก 2 ระดับคือ 1. ระดับโลกียธรรม ได้แก่
ธรรมอันเป็นวิสัยของประชาชนทั่วไป 2. โลกุตระธรรม ได้แก่ธรรมที่ไม่ใช่วิสัยของประชาชนทั่วไป แต่เป็นข้อ
ปฏิบัติของพระอริยะ คือการบรรลอรหัตต์ ดังนั้นการกระทำของพระอรหัตต์ไม่เป็นทั้งบุญและบาป ไม่มีชาตินี้
และชาติหน้า พระอรหัตต์อยู่ในส่วนของวิวิฏฐ จึงไม่มีภพชาติสังสารวัฏต่อไป ดังพระพุทธพจน์ว่า “พระอรหัตต์
มีความสุขหนอ เพราะท่านไม่มีตัณหา กำหนดรู้เบญจขันธ์มีสัทธรรม 7 ประการเป็นโคจร มีร่างกายนี้เป็นครั้งสุดท้าย
หลุดพ้นจากภพใหม่ บรรลุพระอรหัตตภูมิแล้ว ขณะขาดแล้วในโลก ไม่มีความเพิลิตเพลินอยู่ในส่วน
เบื้องบน ท่ามกลาง และที่ สุด เป็นผู้ยอดเยี่ยมในโลก (ส.ข. (ไทย) 17/76/41.)

สำหรับหลักพุทธจริยธรรม ที่ใช้ในครั้งนี่คือ หลักสุจริต 3 ซึ่งประกอบด้วย 1. กายสุจริต 2. วาจาสุจริต
3. มโนสุจริต โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หลักสุจริต 3 ในประไตรปิฎก

ในเมตตคฺคาณวปฺยทานิทเทส ว่าด้วย โมนะยธรรม (ธรรมที่ทำให้เป็นมนุ) ว่า ธรรม 3 ประการ คือ

1. โมนะยธรรมทางกาย
2. โมนะยธรรมทางวาจา
3. โมนะยธรรมทางใจ

โมนะยธรรมทางกาย เป็นอย่างไร คือ การละกายทุจริต 3 อย่าง ชื่อว่าโมนะยธรรมทางกายกาย
สุจริต 3 อย่างชื่อว่าโมนะยธรรมทางกาย ญาณมีกายเป็นอารมณ์ ชื่อว่าโมนะยธรรมทางกายกายปริยญา
(การกำหนดรู้กาย) ชื่อว่าโมนะยธรรมทางกาย มรรคที่สหระคตด้วยปริยญา ชื่อว่าโมนะยธรรมทางกาย การละ
ความกำหนัดด้วยอำนาจความพอใจในกาย ชื่อว่าโมนะยธรรมทางกาย ความดับแห่งกายสังขาร การบรรล
จตุตถฌานชื่อว่าโมนะยธรรมทางกาย นี้ชื่อว่าโมนะยธรรมทาง

กายโมนะยธรรมทางวาจา เป็นอย่างไร คือ การละวาจาทุจริต 4 อย่าง ชื่อว่าโมนะยธรรมทางวาจา วา
สุจริต 4 อย่างชื่อว่าโมนะยธรรมทางวาจา ญาณมีวาจาเป็นอารมณ์ ชื่อว่าโมนะยธรรมทางวาจาปริยญา
(การกำหนดรู้วาจา) ชื่อว่าโมนะยธรรมทางวาจามรรคที่สหระคตด้วยปริยญา ชื่อว่าโมนะยธรรมทางวาจา การ

ละความกำหนดด้วยอำนาจความพอใจในวจา ชื่อว่าโมเนยธรรมทางวาจา ความดับแห่งวิสังขาร การบรรลุทุติยฌาน ชื่อว่าโมเนยธรรมทางวาจา นี้ชื่อว่าโมเนยธรรมทางวาจา

โมเนยธรรมทางใจ เป็นอย่างไร คือ การละมโนทุจริต 3 อย่าง ชื่อว่าโมเนยธรรมทางใจ มโนสุจริต 3 อย่าง ชื่อว่าโมเนยธรรมทางใจ ญาณมีใจเป็นอารมณ์ ชื่อว่าโมเนยธรรมทางใจ จิตตปริยญา (การกำหนดรู้จิต) ชื่อว่าโมเนยธรรมทางใจ มรรคที่สหระคด้วยปริยญาชื่อว่าโมเนยธรรมทางใจ การละความกำหนดด้วยอำนาจความพอใจในจิต ชื่อว่าโมเนยธรรมทางใจ ความดับแห่งจิตตสังขาร การบรรลุสัญญาเวทิตนโรธ ชื่อว่าโมเนยธรรมทางใจ นี้ชื่อว่าโมเนยธรรมทางใจ (ขุ.จ. (ไทย) 30/21/127.)

เช่นเดียวกับลักษณะคนพาลและบัณฑิต ว่า คนพาลมีกรรมเป็นเครื่องกำหนด บัณฑิตมีกรรมเป็นเครื่องกำหนดปัญญาเมื่อใช้เป็นประจำจึงงดงาม บุคคลประกอบด้วยธรรม 3 ประการพึงทราบว่าเป็นคนพาล ธรรม 3 ประการ คือ 1. กายทุจริต (ความประพฤติชั่วด้วยกาย) 2. วจีทุจริต (ความประพฤติชั่วด้วยวาจา) 3. มโนทุจริต (ความประพฤติชั่วด้วยใจ) บุคคลประกอบด้วยธรรม 3 ประการนี้แลพึงทราบว่าเป็นคนพาล

บุคคลประกอบด้วยธรรม 3 ประการพึงทราบว่าเป็นบัณฑิต คือ 1. กายสุจริต (ความประพฤติชอบด้วยกาย) 2. วจีสุจริต (ความประพฤติชอบด้วยวาจา) 3. มโนสุจริต (ความประพฤติชอบด้วยใจ) บุคคลประกอบด้วยธรรม 3 ประการนี้แลพึงทราบว่าเป็นบัณฑิต (อง.ติก. (ไทย) 20/2/140-141.)

ความหมายของสุจริต 3

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2565) อธิบายคำว่า “สุจริต” หมายความว่า ประพฤติชอบ ประพฤติด้วยตั้งใจดี ประพฤติซื่อตรง จุดมุ่งหมายแท้จริงของหลักสุจริตคือ ความยุติธรรมภายในหรือความยุติธรรมตามเนื้อเรื่อง (Substantial Justice) รัฐจะต้องออกข้อบังคับของกฎหมายและการวินิจฉัยคดีให้สอดคล้องกับมาตรฐานแห่งความยุติธรรม ดังนั้นจึงเป็นภาระหน้าที่ของผู้ใช้กฎหมายต้องวินิจฉัยตามหลักความเป็นธรรมและความถูกต้องตามหลักคุณธรรม ความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ....” (หยุด แสงอุทัย, 2519) นอกจากนี้หลักสุจริตเป็นรากฐานของกฎหมายแพ่งทั้งระบบ มีจุดมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ เพื่อสร้างความเป็นธรรมแก่สังคม เป็นหลักกฎหมายเพื่อความยุติธรรม เป็นหลักความซื่อสัตย์และความไว้วางใจที่ไม้อาจอธิบายให้ชัดเจนในรายละเอียดได้...” (ปรีดี เกษมทรัพย์, 2519)

คำว่า สุจริต มีลักษณะเป็นนามธรรม มีความหมายกว้างไม่ได้หมายความว่าเฉพาะถึงความรู้เท่าไม่ถึงการณ์เท่านั้น มีความมุ่งหมายในการคุ้มครองสิทธิของผู้ที่สุจริต ในทางกลับกันก็จะไม่คุ้มครองผู้ใช้สิทธิไม่สุจริต...” (ประสิทธิ์ โฆวิทกุล, 2548)

นอกจากนี้ความหมายของสุจริต 3 ของนักวิชาการในพระพุทธศาสนา มีอธิบายดังนี้

คำว่า สุจริต คือ บุญ, กุศล, ความสุจริต, กรรมดี กรรมที่มีการประพฤติที่ดี ชื่อว่าสุจริต เขาประพฤติกายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริตแล้ว หลังจากตายไปจะพึงเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ร่วมกับเทวดาชั้นดาวดึงส์ (พระมหาสมปอง มุทีโต, 2542) สอดคล้องกันความหมายของสุจริต คือ สุจริต ความสุจริต ความประพฤติดี กรรมที่มีการประพฤติดี (สุ+จริต) (พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช), 2558)

นอกจากนี้คำว่า สุจริต 3 คือ ความประพฤติดี, ประพฤติชอบ ประกอบด้วย 1. กายสุจริต ความประพฤติชอบด้วยกายมี 3 คือ งตเว้นและประพฤติตรงข้ามกับ ปาณาติบาต อทินนาทาน และกาเมสุมิฉฉาจาร 2. วจีสุจริต ความประพฤติชอบด้วยวาจามี 4 คือ งตเว้นและประพฤติตรงข้ามกับ มุสาวาท ปิสุณวาจา ผรุสวาจา และสัมผัปปลาปะ 3. มโนสุจริต ความประพฤติชอบด้วยใจมี 3 คือ อนภิชชา อพยาบาท และ สัมมาทิฐิ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2556)

สรุป สุจริต 3 เป็นพื้นฐานของความดีทุกอย่าง คนจะดีหรือไม่ดีให้ดูที่การประพฤติว่ามีความสุจริตหรือไม่ ความประพฤติสุจริตจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ของสังคมที่เจริญแล้ว มีศีลธรรม อายุขัยเกรงกลัวต่อผลของบาปกรรม สังคมนั้นก็จะมีแต่ความสุขความสงบและความเจริญ

การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation)

การศึกษา นโยบายมีความเกี่ยวข้องกับบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร ที่มีอำนาจในการตัดสินใจว่าจะทำการอะไรหรือไม่ทำอะไร หรือเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์กับใคร โดยมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน (ณัฐธรา วิณิชยาภา, 2555) โดยกระบวนการของนโยบายเริ่มจากการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันตลอดเวลา โดยในงานศึกษานี้จะเน้นไปที่ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งได้ศึกษาความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ดังนี้

ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในองค์กรที่มีการกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ต้องการบรรลุ จึงมีนักวิชาการได้นิยามความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติไว้จำนวนมาก เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถเข้าใจขอบเขตหรือลักษณะของการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ชัดเจนขึ้นในการศึกษา จึงได้รวบรวมคานิยามจากนักวิชาการไว้ ดังนี้

มยุรี อนุมานราชธน (2556) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ การแปลงวัตถุประสงค์ของนโยบายให้เป็นแนวทาง แผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม เพื่อการจัดหาทรัพยากรและการบริหารจัดการของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ณัฐธรา วิณิชยาภา (2555) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่อยู่ตรงกลางระหว่างขั้นตอนการกำหนดนโยบายและขั้นตอนการประเมินผลนโยบาย โดยการแปลงนโยบายให้เป็นแผนงาน โครงการ และกิจกรรม เพื่อให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบนำไปดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบาย

วรเดช จันทรศร (2554) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการกระตุ้นให้ทรัพยากรทางการบริหารทั้งหมด สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายของนโยบายที่กำหนดไว้ และเป็นจุดเชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างการกำหนดนโยบายกับการประเมินผลนโยบาย

ศุภชัย ยาวะประภาส (2554) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง ไม่ใช่กิจกรรมที่เกิดขึ้นชั่วคราวแล้วหายไป โดยแต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์กันตลอดเวลาทำให้การดำเนินงานสำเร็จตามเป้าหมายของนโยบายที่กำหนดไว้

สมบัติ อารังธัญวงศ์ (2554) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นขั้นตอนเกี่ยวกับมาตรการของนโยบายที่เกิดขึ้นระหว่างการกำหนดนโยบาย และการตัดสินใจนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยจะส่งผลกระทบต่อผู้เกี่ยวข้องต่างๆ และเป็นขั้นตอนที่มีความซับซ้อน ไม่สามารถบรรลุได้ด้วยวิธีการทั่วไป

ขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

กระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการศึกษาถึงปฏิสัมพันธ์ ความเชื่อมโยง การพึ่งพาตลอดจนความเป็นอิสระขององค์กรและบุคคลต่างๆ ตั้งแต่หน่วยงานที่กำหนดนโยบายลงมาจนถึงหน่วยงานที่มีหน้าที่นำนโยบายไปปฏิบัติ กระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติสามารถแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนหลักคือ ขั้นตอนในระดับมหภาค และขั้นตอนในระดับจุลภาค (วรเดช จันทรศร, 2554) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การนำนโยบายไปปฏิบัติระดับมหภาค (Macro Implementation) โดยหน่วยงานระดับสูงทำหน้าที่กำหนดนโยบาย เพื่อให้หน่วยงานระดับล่างนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติโดยใช้วิธีที่เหมาะสม สามารถแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นตอนการแปลงนโยบาย และขั้นตอนของการยอมรับ

ขั้นตอนที่ 1 การแปลงนโยบายเป็นแนวปฏิบัติ แผนงาน หรือโครงการ เมื่อฝ่ายบริหารได้ทำการกำหนดนโยบายแล้ว จะมีการระบุให้หน่วยงานหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่แปลงนโยบายออกมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ แผนงาน หรือโครงการ ขั้นตอนการแปลงนโยบายนี้จึงมีความสำคัญมาก เพราะหากเมื่อใดที่มีการแปลงนโยบายผิดไปจากวัตถุประสงค์ อาจกล่าวได้ว่าความล้มเหลวของนโยบายนั้นเกิดขึ้นตั้งแต่แรกแล้ว ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติในขั้นตอนนี้ จึงขึ้นอยู่กับความชัดเจนของเป้าหมายและหน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถแปลงนโยบายด้วยความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของนโยบาย ตลอดจนให้ความร่วมมือกับฝ่ายบริหาร และมีความจริงใจที่จะนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 2 การยอมรับจากหน่วยงานระดับล่าง หลังจากการแปลงนโยบายแล้วหน่วยงานระดับล่างต้องมีความเข้าใจและยอมรับโครงการหรือแผนงาน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามวัตถุประสงค์

2. การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค (Micro Implementation) เมื่อได้รับการถ่ายทอดนโยบายจากหน่วยงานระดับบนแล้ว จะต้องกำหนดนโยบายภายในของตนเองให้สอดคล้องกัน และการนำนโยบายหรือโครงการมาปฏิบัติให้บรรลุผลจะต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่การประสานประโยชน์ระหว่างหน่วยงานระดับบนกับหน่วยงานระดับล่างที่ทำหน้าที่ปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นการปรับตัวเข้าหากันและกันโดยอาศัยการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงานระดับล่าง การนำนโยบายไปปฏิบัติระดับจุลภาคประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการระดมพลัง ขั้นการปฏิบัติ และขั้นการสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การระดมพลัง หน่วยงานระดับล่างจะต้องดำเนินการพิจารณารับนโยบายและการแสวงหาความสนับสนุนในกิจกรรมแรก โดยหน่วยงานในระดับล่างจะพิจารณาว่านโยบายจากส่วนกลางมีความเหมาะสม สำคัญ เร่งด่วน ตรงตามเป้าหมายของหน่วยงาน และสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้หรือไม่ การตัดสินใจดังกล่าวจึงถือว่าเป็นจุดสำคัญในการประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบาย ทั้งนี้การแสวงหาความสนับสนุนส่วนตัวจากสมาชิกในหน่วยงาน ตลอดจนบุคคลสำคัญ หรือองค์กรอื่น ๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง โดยให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้เข้ามาร่วมกันออกแบบหรือกำหนดโครงการของหน่วยงานระดับล่างที่จะจัดทำตั้งแต่แรก เพื่อสร้างความสำเร็จและความต่อเนื่องให้เกิดขึ้นในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติ ขั้นตอนนี้ครอบคลุมถึงกระบวนการในการปรับเปลี่ยนนโยบายหรือโครงการที่ได้มีการยอมรับแล้วออกมาในรูปของการปฏิบัติจริง ในขั้นนี้จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับตัวผู้ปฏิบัติโดยตรง ซึ่งในบางกรณีผู้ปฏิบัติทำการตัดสินใจกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานประจำขึ้น หรืออาจนำเครื่องมือที่เห็นว่าเหมาะสมเข้ามาปรับใช้ในการปฏิบัติ พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติในระดับล่างนี้ ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้ปฏิบัติแต่ละบุคคล ลักษณะของการปฏิบัติจึงไม่ได้มีเพียงแบบเดียว

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง ความสำเร็จระยะยาวของนโยบายสามารถเกิดขึ้นได้จากการนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องโดยผู้ปฏิบัติ ถึงแม้ว่าระยะเวลาของนโยบายนั้นได้สิ้นสุดแล้ว แต่ก็ยังมีการนำนโยบายไปปฏิบัติต่อไป จนกลายเป็นหน้าที่ประจำวันของผู้ปฏิบัติ ทั้งนี้ผู้นำของหน่วยงานจะต้องหาวิธีสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม และการทำงานเป็นทีมให้เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความผูกพันและยอมรับโครงการ อันจะส่งผลทำให้เกิดความต่อเนื่องในการปฏิบัติอย่างยั่งยืน

สอดคล้องกัน เนื่องจากปัจจุบันรัฐบาลได้กำหนดให้เป็นรัฐบาลดิจิทัล หรือ Digital government คือ การที่หน่วยงานภาครัฐนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ภายในหน่วยงาน เพิ่มศักยภาพการทำงานขององค์กร ภาครัฐให้รวดเร็ว ก้าวทันตามเทคโนโลยีขององค์กรเอกชนได้อย่างเทียบเท่า รวมถึงยังมีระบบการเชื่อมโยงการ เข้าถึงข้อมูล ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และประชาชน เพื่อเพิ่มความสะดวกรวดเร็ว ให้กับผู้ที่ต้องการติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้อย่าง รวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งต้องมีแนวปฏิบัติดังนี้ (Ditto, 2567)

1. เสริมสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีภายในประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางด้าน เศรษฐกิจของประเทศ ด้วยการเสริมสร้างนวัตกรรม เทคโนโลยีภายในประเทศให้ทันสมัย และสามารถนำ เครื่องมือเหล่านี้มาสร้างสรรค์นวัตกรรมการผลิตและการบริการของประเทศ

2. สร้างสังคมที่เท่าเทียม รับข้อมูลข่าวสารผ่านระบบดิจิทัล เมื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมของ ประเทศก้าวหน้าทันสมัย จะช่วยสร้างโอกาสทางสังคมอย่างเท่าเทียม ด้วยการรับทราบข้อมูลข่าวสาร และ บริการอื่น ๆ ของรัฐ ผ่านการใช้สื่อดิจิทัล เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพสังคมของประชาชน

3. เพิ่มช่องทางการประกอบอาชีพในยุคดิจิทัล เมื่อรัฐบาลส่งเสริมสังคมแบบดิจิทัล หรือส่งเสริมให้ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ทำงานด้วยระบบดิจิทัล จะช่วยเพิ่มความพร้อมให้บุคลากรทุกกลุ่ม ทุกหน่วย มี ความรู้ และมีทักษะที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินชีวิตด้วยระบบดิจิทัล และยังเป็นการเพิ่มช่องทางการประกอบ อาชีพในยุคดิจิทัลอีกด้วย

4. เข้าถึงหน่วยงานรัฐได้ง่าย ผ่านการใช้ระบบดิจิทัล และหากรัฐบาลได้พัฒนารูปแบบการทำงานแบบ ดิจิทัลในทุกภาคส่วนจนกลายเป็นรัฐบาลดิจิทัลอย่างสมบูรณ์ จะเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้ามาดู ข้อมูล ตรวจสอบการปฏิบัติงานของรัฐบาลได้อย่างโปร่งใสชัดเจน

ท้ายที่สุดแล้ว รัฐบาลดิจิทัลถือเป็นสิ่งสำคัญต่อประเทศไทย เพราะเทคโนโลยีโลกออนไลน์ไม่ได้หยุด นิ่ง หากหน่วยงานราชการในประเทศไทยไม่ปรับตัวเข้าสู่สังคมดิจิทัลได้ทันท่วงที อาจทำให้ประเทศเสียโอกาส ในเชิงเศรษฐกิจ และมีคุณภาพทางสังคมที่ล้าสมัยได้

สรุป การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่อยู่ระหว่างการกำหนดนโยบายกับการประเมินผล นโยบาย โดยเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์รวมทั้งความล้มเหลว ที่อาจจะเกิดขึ้น องค์กรจึงต้องมีการวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการจัดสรรทรัพยากรทางการ บริหารอย่างเพียงพอ ทั้งนี้การนำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องมีการแปลงนโยบายให้เป็นแผนงาน โครงการ และ กิจกรรมเพื่อให้บุคลากรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ สามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับ เป้าหมายของนโยบายที่ตั้งไว้

บทสรุป

การนำนโยบายลงไปสู่การปฏิบัติหรือการถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ เป็นการนำสิ่งที่ได้กำหนดไว้ใน การทำงานของภาครัฐไปปฏิบัติให้เกิดมรรคผลกับประชาชน และในปัจจุบันรัฐบาลกำหนดนโยบายให้เป็น รัฐบาลดิจิทัล ดังนั้นจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนจากภายใน ทั้งจากกรอบกฎหมายและกรอบนโยบายที่ทำให้ หน่วยงานภาครัฐต้องยกระดับคุณภาพการให้บริการไปสู่รัฐบาลดิจิทัลแล้ว แรงกดดันและความท้าทายจาก ภายนอกยังเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ต้องเร่งการพัฒนาให้เร็วขึ้น และทุกขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไป ปฏิบัติทั้งในระดับมหภาค (Macro Implementation) และระดับจุลภาค (Micro Implementation) ทุก หน่วยงานตั้งแต่ระดับรัฐมนตรี กระทรวง กรม จนถึงประชาชน ต้องมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติให้เห็นผล และต้อง มีความซื่อสัตย์สุจริต อันประกอบด้วย กายสุจริต ความประพฤติชอบด้วยกาย วาจาสุจริต ความประพฤติชอบ

ด้วยวาจา และ มโนสุจริต ความประพฤติชอบด้วยใจ ต้องปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ทำงานอย่างมีศักดิ์ศรี ไม่เห็นแก่ประโยชน์อันมิชอบหรืออันมิควรได้หรือแสวงผลประโยชน์ส่วนตนจากการปฏิบัติหน้าที่ โดยอาจใช้อิทธิพลอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเพื่อให้เกิดประโยชน์ส่วนตนและส่งผลเสียต่อหน่วยงานซึ่งเรียกว่าผลประโยชน์ทับซ้อน เพื่อเป็นการรักษาผลประโยชน์ของทางราชการ ต้องรักษาผลประโยชน์ของทางการในการบริหาร และค่าใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินอย่างมีประสิทธิภาพและอย่างประหยัด การรักษาทรัพย์สินของทางราชการให้อยู่ในสภาพที่ดีและให้เกิดประโยชน์สูงสุด รักษาความถูกต้องความชอบธรรม ต้องยึดหลักความถูกต้อง ชอบธรรมตามหลักธรรมาภิบาล ในการปฏิบัติตนและการปฏิบัติหน้าที่ทั้งปวง

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐฐา วินิจนัยภาค. (2555). *นโยบายสาธารณะและการจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธีรพัฒน์ อังศุवाल. (2567). *ปัญหาของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติในประเทศไทย*. สืบค้น 23 พฤษภาคม 2567, จาก <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=1758>.
- ประสิทธิ์ โฆวีโลกุล. (2548). *กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 4-14*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. (2519). *กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด.
- พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช). (2558). *ศัพท์วิเคราะห์ พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง.
- พระมหาสมปอง มุทิโต. (2542). *ในพระมหาโมคคัลลานเถระ คัมภีร์อภิธานปทีปิกา. (แปลเรียบเรียง). คัมภีร์อภิธานวรรณนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- มยุรี อนุমানราชธน. (2556). *นโยบายสาธารณะ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พริน.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วรงค์ จันทรศร. (2554). *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทย.
- ศุภชัย ยาวะประภาช. (2554). *นโยบายสาธารณะ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2554). *นโยบายสาธารณะ : แนวความคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ*. พิมพ์ครั้งที่ 22. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- หยุด แสงอุทัย. *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519.
- Ditto. (2567). *รัฐบาลดิจิทัลคืออะไร สำคัญกับสถานการณ์ปัจจุบันอย่างไรบ้าง?*. สืบค้น 30 สิงหาคม 2567, จาก <https://www.dittothailand.com/ditto/gov-what-is-digital-government/>.

